

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ مصرف در آموزه‌های رضوی

جواد ایروانی

دانشیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی

سرشناسه: ایروانی، جواد، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ مصرف در آموزه‌های رضوی / جواد ایروانی؛ داور علمی کتاب علی جلائیان اکبرنیا؛ ویراستار هادی ثانی.

مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۴۴-۴۲-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۷.

موضوع: علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳؟ - ۲۰۳ق. -- احادیث

موضوع: Ali ibn Musa, Imam VIII -- Hadiths

موضوع: مصرف -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Consumption (Economics) -- Religious aspects -- Islam

موضوع: مصرف -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: Consumption (Economics) -- Qur'anic teaching

موضوع: میانروی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Moderation -- Religious aspects -- Islam

موضوع: میانروی -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: Moderation -- Qur'anic teaching

شناسه افزوده: دانشگاه علوم اسلامی رضوی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴۹۴ الف / ۲۵ / ۲۵ BP۲۵۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۶۳۴

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۵۰۳۸۸

فرهنگ مصرف در آموزه‌های رضوی

نویسنده: حجت الاسلام دکتر جواد ایروانی (دانشیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی)
داور علمی کتاب: حجت الاسلام علی جلائیان اکبرنیا (عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

ویراستار: هادی ثانی

طراح جلد: حمید نخعی

چاپ اول: اسفند ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

حروف چینی و صفحه‌آرایی: واحد نشر مرکز پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

مرکز توزیع: مشهد مقدس، حرم مطهر، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی

صندوق پستی: ۹۱۷۳۵ - ۱۱۹۳ تلفن و دورنگار: ۰۵۱-۳۲۲۳۶۸۱۷

www.razavi.ac.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۷	 سخن ناشر
۹	 مقدمه
۱۱	 فصل اول: اصول مصرف
۱۱	 الف. اصل اعتدال
۱۱	 ب. اصل توجه به اولویت‌ها
۱۱	 ج. اصل تقدیر معیشت و انضباط مالی
۱۱	 د. اصل ساده‌زیستی
۱۱	 ه. اصل انفاق از مازاد درآمد
۱۱	 و. اصل توجه به متغیرها (سن، جسم، جغرافیا و...)
۱۱	 ز. اصل پرهیز از خوردنی‌های ممنوع
۱۳	 فصل اول: اصول مصرف
۱۳	 الف. اصل اعتدال
۱۴	 یک. جایگاه اعتدال در مصرف
۱۶	 دو. معیارهای اعتدال
۱۶	 ۱. «نیاز» آدمی به امکانات مادی و کالاهای مصرفی
۱۸	 ۲. شرایط زمان در تعیین سطح مطلوب مصرف و نقش عرف
۲۲	 سه. گستره اعتدال در مصرف
۲۲	 ۱. میانه‌روی در خوراک
۲۳	 ۲. میانه‌روی در وسایل زندگی

۳. میانه‌روی در ساخت مسکن ۲۴
۴. میانه‌روی در خرید مرکب (وسیله نقلیه) ۲۴
۵. میانه‌روی در هزینه‌های ازدواج ۲۵
- چهار. آثار مثبت اعتدال ۲۶
۱. آثار اقتصادی ۲۶
۲. سلامت جسم و جان ۲۷
۳. زمینه‌سازی برای فعالیت‌های معنوی ۲۸
۴. محبوبیت الهی ۲۸
- پاسخ به یک پرسش ۲۸
- پنج. نفی محبت کمتر از حد ۳۰
۱. اصل و زمینه‌های تقریب در مصرف ۳۱
۲. اندیشه‌های دینی درباره نفی مصرف کمتر از حد ۳۲
- نکوهن بخل ۳۹
- آثار و پیامدها ۴۱
- شش. مسئله شأن و تعلل در صحیح آن ۴۲
- هفت. تعارض اثار یا میانه‌روی ۵۰
- ب. اصل توجه به اولویت‌ها ۵۶
- یک. تعیین اولویت‌ها از نظر نوع و مقدار خلاص مصرفی ۵۶
- دو. تعیین اولویت‌ها بر اساس افراد و گروه‌های مورد کفایت ۵۷
- ج. اصل تقدیر معیشت و انضباط مالی ۵۹
- یک. توجه به نیازمندی‌های جسمی و روحی و اولویت‌دهی ۶۱
- دو. تناسب درآمد با هزینه‌ها ۶۱
- سه. شرایط اقتصادی جامعه و عموم مردم ۶۳
- د. اصل ساده‌زیستی ۶۴
- یک. مطلوبیت زهد، تحلیل مفهوم و بیان کارایی آن ۶۵
- دو. مطلوبیت قناعت، تحلیل مفهوم و بیان کارایی آن ۶۷
- سه. کم‌خرج بودن و سبک‌باری ۷۰
- چهار. سیره عملی اولیای خدا ۷۰
- پنج. مرز ساده‌زیستی ۷۲

۷۵.....	شش. مفهوم صحیح ساده‌زیستی.....
۷۸.....	هفت. رابطه ساده‌زیستی با گشاده‌دستی و رفاه اقتصادی.....
۸۳.....	هشت. آثار مثبت ساده‌زیستی.....
۸۳.....	نه. راهکارهای ایجاد روحیه قناعت.....
۸۴.....	ه. اصل اتفاق از مازاد درآمد.....
۸۶.....	و. اصل توجه به متغیرها (سن، جسم، جغرافیا و...).....
۸۷.....	ز. اصل پرهیز از خوراکی‌های ممنوع.....
۸۸.....	یک. مشروبات الکلی و شراب.....
۹۰.....	د. پنج. مردار. خون. گوشت خوک و ذبح بدون نام خدا.....
۹۱.....	۱. زیان‌های گوشت مردار.....
۹۲.....	۲. زیان‌های خوردن خون.....
۹۲.....	۳. زیان‌های گوشت خوک.....
۹۲.....	۴. زیان‌های بدست‌های بیماری‌ها.....
۹۳.....	آثار سوء روانی معنوی و اخلاقی.....
۹۴.....	شش. حیوانات حرام گشته.....
۹۴.....	هفت. مال غصبی.....
۹۶.....	هشت. مصرف مواد زیان‌بار.....
۹۹.....	فصل دوم: مصارف اصلی و ضوابط آن.....
۹۹.....	الف. تغذیه.....
۹۹.....	ب. پوشاک.....
۹۹.....	ج. آرایش و زیبایی.....
۹۹.....	د. مصارف تفریحی.....
۱۰۱.....	فصل دوم: مصارف اصلی و ضوابط آن.....
۱۰۱.....	الف. تغذیه.....
۱۰۱.....	یک. تنوع در تغذیه.....
۱۰۹.....	دو. مقدار تغذیه.....
۱۱۱.....	سه. اهمیت صبحانه و شام.....
۱۱۳.....	چهار. پذیرایی آبرومندانه و به‌دور از تکلف از مهمان.....
۱۱۶.....	ب. پوشاک.....

۱۱۷	یک. تعداد لباس
۱۱۹	دو. کیفیت پوشاک
۱۲۱	سه. مد لباس
۱۲۳	ج. آرایش و زیبایی
۱۲۷	یک. آراستگی برای خانم‌ها
۱۲۹	دو. آراستگی برای افراد متأهل
۱۳۰	سه. آراستگی در جمع
۱۳۱	چهار. آراستگی در مناسبت‌های ویژه
۱۳۲	د. مصارف تفریحی
۱۳۷	یک. نذر هوش لهو، لغو و لعب، و رابطه آن با تفریحات سالم
۱۴۰	شخصیت الهای انسانی و پرهیز از لهو و لغو در سبک زندگی رضوی
۱۴۲	دو. نه نهایی از تفریحات سالم
۱۴۳	۱. تفرج و آشست‌بهار
۱۴۴	۲. ورزش‌های سالم
۱۴۴	۳. مسافرت
۱۴۷	کتابنامه

مقدمه

سخن سیره امام هشتم، حضرت رضا (ع) که در منابع اصیل حدیثی و تاریخی انعکاس داده است، تجسم عینی فرهنگ ناب اسلامی و شیعی است که در عرصه‌های گوناگون و از جمله سبک زندگی اقتصادی می‌تواند چراغ راه انسان‌ها باشد.

مصرف و فرهنگ مصرف، هم از نظر اقتصادی و هم به دلیل آثارش بر دیگر عرصه‌های زندگی فردی و اجتماعی اهمیت بسزایی دارد. باینکه مصرف هدف نهایی تولید و توزیع است، یکی از عوامل مؤثر بر آن نیز می‌باشد. بر همین اساس، اقتصاددانان اسلامی با نام «حاکمیت مصرف‌کننده» پی ریخته‌اند که بر اساس آن، مصرف‌کننده خود به تولیدات و چگونگی توزیع شکل می‌دهد. بنابراین، مصرف فقط تابعی از تولید و توزیع نیست بلکه تولید و توزیع نیز تابع مصرف است^۱. به سخن دیگر، مصرف، هم علت غایی تولید و توزیع است و هم علت صوری آن دو. بنابراین، الگوی مصرف در جامعه و هرگونه تغییر در چندوچون آن، تأثیر فراوانی بر دیگر فعالیت‌های اقتصادی دارد.

۱. نک: دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، مبانی اقتصاد اسلامی، ص ۲۸۵.

در سخن و سیره امام رضا علیه السلام به این موضوع توجه ویژه شده است و اصول، معیارها و محدودیت‌هایی برای مصرف مشخص گردیده که مبتنی بر جهان‌بینی توحیدی و در راستای نیل به هدف نهایی انسان و تکامل وی است. آنچه در این نوشتار می‌آید، استخراج این اصول و شرح و بسط آن با کمک آیات مرتبط و برخی از روایات دیگر معصومان علیهم السلام است.